

Sociálně-pedagogické aspekty činností neziskových organizací sdružujících děti a mládež

Lukáš Mazel

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZILOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lukáš MAZEL**
Osobní číslo: **H118189**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sociálněpedagogické aspekty činností neziskových organizací sdružujících děti a mládež**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na popis organizací, jejich činností a cílů;
 - na jejich příspěvek k utváření mezilidských vztahů u dětí;
 - na sociálněpedagogické aspekty činností organizací (prostředí, ekologie, etnicita);
- Součástí práce bude realizovaný výzkum (kvantitativní, kvalitativní, smíšený) zaměřený na zjištění motivace k účasti v organizaci.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BELZ, H., SIEGRIST, M. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení. Východiska, metody, cvičení a hry. Praha: Portál, 2001. 375 s. ISBN 80-7178-479-6

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-226-2

PÁVKOVÁ, J. a kol. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002. 221 s. ISBN 80-7178-711-

SPOUSTA, V. a kol. Metody a formy výchovy ve volném čase. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 82 s. ISBN 80-210-1275-7

VÁANSKÝ, M., SMÉKAL, V. Základy pedagogiky volného času. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Láca, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

LUKÁŠ MAZEL

Jméno, příjmení studenta

V Brně 10. 4. 2014

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje sociálně pedagogickým aspektům činností neziskových organizací sdružujících děti a mládež.

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol.

Kapitola první se zabývá charakteristikou neziskových organizací. Vymezuje neziskové organizace, popisuje význam a podstatu neziskových organizací a také aspekty ovlivňující výchovu a vzdělávání.

Kapitola druhá se věnuje cílům a poslání. Její součástí jsou podkapitoly o motivech, potřebách, návycích a zájmech, hodnotách a hodnotových systémech.

Kapitola třetí popisuje organizaci a řízení neziskové organizace. Udává charakteristiku činnosti, druhy neziskových organizací, vztah státu k neziskovým organizacím a vztah veřejnosti k neziskovým organizacím.

Kapitola čtvrtá obsahuje provozní náležitosti. První podkapitola řeší financování, druhá možnosti výchovy a vzdělávání a třetí sociální zabezpečení.

Samostatná pátá kapitola obsahuje praktickou část, v níž jsou vyhodnoceny odpovědi na otázky a potvrzeny případně vyvráceny hypotézy formou dotazníku.

Klíčová slova:

Činnosti neziskových organizací, aspekty ovlivňující výchovu a vzdělávání, volnočasové aktivity, návyky a zájmy.

ABSTRACT

The thesis deals with the social aspects of the educational activities of nonprofit organizations for children and youth.

The theoretical part is divided into four chapters.

The first chapter deals with the characteristics of nonprofit organizations. It defines a nonprofit organization, describes the importance and nature of nonprofit organizations as well as aspects affecting education and training.

The second chapter deals with the objectives and mission. It includes subsections on motives, needs, habits and interests, values and value systems.

The third chapter describes the organization and management of nonprofit organizations. Specifies the characteristics of activities, types of nonprofit organizations, the relationship of the state to nonprofit organizations and public attitude to nonprofit organizations. Chapter Four contains operational requirements. The first subsection addresses the financing, the other possibilities for education and a third social security.

Separate fifth chapter contains practical part, which are evaluated answer questions and possibly disproved hypothesis confirmed by a questionnaire.

Keywords:

NGO activities, aspects influencing education and training, leisure activities, habits and interests.

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	11
1.1 VYMEZENÍ NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	11
1.2 VÝZNAM A PODSTATA NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	12
1.3 ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VÝCHOVU A VZDĚLÁVÁNÍ	13
2 CÍLE A POSLÁNÍ.....	19
2.1 MOTIVY	19
2.2 POTŘEBY	21
2.3 NÁVYKY A ZÁJMY	23
2.4 HODNOTY A HODNOTOVÉ SYSTÉMY	25
3 ORGANIZACE A ŘÍZENÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE.....	26
3.1 CHARAKTERISTIKA ČINNOSTI.....	26
3.2 DRUHY NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	28
3.3 VZTAH STÁTU K NEZISKOVÝM ORGANIZACÍM	30
3.4 VZTAH VEŘEJNOSTI K NEZISKOVÝM ORGANIZACÍM.....	31
4 PROVOZNÍ NÁLEŽITOSTI.....	33
4.1 FINANCOVÁNÍ	33
4.2 MOŽNOSTI VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ.....	34
4.3 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ.....	36
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	37
5 EMPIRICKÁ ČÁST.....	38
5.1 ZÁKLADNÍ CÍLE A HYPOTÉZY VÝZKUMU.....	38
5.2 CHARAKTERISTIKA A VÝBĚR VZORKŮ RESPONDENTŮ	38
5.3 INTERPRETACE OTÁZEK, GRAFŮ A VÝSLEDKŮ.....	39
5.4 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU, OVĚŘENÍ PLATNOSTI HYPOTÉZ	57
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	63
SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Dětství a dospívání je důležitou součástí života každého z nás, ve které se učíme socializaci do různých lidských společenství. Během tohoto období se dotváří osobnost, utvrzují se životní postoje a cíle a proto je velmi důležité mít určitý vzor chování. Tyto vzory získáváme u svých nejbližších i širší rodině, později během začleňování se ve vzdělávacích a výchovných zařízeních a v neposlední řadě v zájmových kroužcích v neziskových organizacích. Ti z nás, kdož nemají to štěstí vyrůstat v kruhu svých nejbližších, ať už z jakýchkoliv důvodů, jsou odkázáni na předlohy chování z okruhu svých starších soukmenovců či vychovatelů např. v dětských domovech. Tyto idoly mohou být vzorem v pozitivním i negativním smyslu.

V jednotlivých organizacích sdružujících děti a mládež se vyskytují různé sociálně pedagogické aspekty při jejich výchově a vzdělávání. Vybrané organizace a jejich výchovné vlivy budu popisovat v bakalářské práci. Zaměřím se na spolky věnující se dětem v jejich volném čase, které mají za cíl podporovat zdravý výchovný styl a vyplňují dětem jejich volné chvíle smysluplnými aktivitami. Popíši činnost Sboru dobrovolných hasičů obce Pustiměř a také místní fotbalový klub FK Pustiměř, aspekty kterými se podílejí na začleňování dětí a mládeže do společnosti a jejich významnou pomoc rodičům při usměrňování jejich potomků ve výchově.

Během mé praxe jsem měl možnost částečně poznat, jak může fungovat nezisková organizace v městském prostředí, systém sociálního zabezpečení v okresním městě a tyto poznatky také přenesu do mé bakalářské práce.

Sociálně-pedagogické aspekty činností neziskových organizací sdružujících děti a mládež jsem zvolil, protože mám dvě malé děti a myslím si, že umísťovat je do zájmových kroužků a spolků je prospěšné nejen pro ně, ale i pro celou společnost. Naplnit mládeži a dětem jejich poškozenou dobu a uchránit je tím před činností, která je může nasměrovat nesprávným směrem v jejich volnočasových aktivitách, je pro většinu rodičů důležitý a zásadní problém. Neziskové organizace nabízejí v tomto směru pomoc k nezaplacení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

1.1 Vymezení neziskových organizací

Neziskové organizace jsou organizace, které nejsou založeny za účelem zisku, tedy v podobě finančního zisku. Vytvářejí hodnoty výchovného a vzdělávacího charakteru, jež jsou nezbytné pro zdravý vývoj společnosti. Podle Rektořika je neziskový sektor definován jako: „Část národního hospodářství, ve které subjekty v ní fungující a produkující statky, získávají prostředky pro svoji činnost cestou tak zvaných přerozdělovacích procesů, jejichž principy jsou podrobně popsány a zkoumány prostřednictvím veřejných financí. Cílovou funkcí neziskového sektoru není zisk ve finančním vyjádření, ale přímé dosažení užitku, který má zpravidla podobu veřejné služby.“¹

V těch případech, kdy jejich činnost přinese finanční zisk, jsou částečně omezeny s jeho nakládáním, protože účel musí být shodný s posláním organizace. Jsou částí neziskového sektoru, který bývá označován jako třetí sektor. Prvním bývá zpravidla značen soukromý sektor a druhým veřejný sektor.

Z hlediska financování Rektořík člení „neziskový sektor“:²

Neziskový veřejný sektor – je financován z veřejných prostředků, je řízen a zpracovává ho veřejná správa, podléhá veřejné kontrole a rozhodování je v něm činěno veřejnou volbou. Jeho funkcí je dosahováno poskytováním veřejné služby.

Neziskový soukromý sektor – je součástí národního hospodářství. Jeho cílem je přímý užitek, nikoliv zisk. Je financován soukromými prostředky, které jsou vkládány dobrovolně do konkrétně vymezených projektů a statků, bez očekávaného zisku. Ani zde však nejsou vyloučeny příspěvky a dotace z veřejného rozpočtu.

¹ REKTOŘÍK, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru: Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. vydání. Praha: EKOPRESS, s.r.o., 2010, str. 14

² REKTOŘÍK, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru: Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. vydání. Praha: EKOPRESS, s.r.o., 2010, str. 14

Neziskové organizace jsou tedy zcela závislé na dotacích ze státního rozpočtu, příspěvků od zřizovatelů či vlastních členů, případně dalších subjektů ať už fyzických či právnických osob. Některé právní formy neziskových organizací mají dovoleno podnikat za účelem zisku. Tato činnost je označována jako činnost hospodářská a jde vždy o činnost vedlejší, která může vyrovnávat možnou finanční ztrátu v jejich činnosti hlavní.

1.2 Význam a podstata neziskových organizací

Organizace zařazené do neziskového sektoru poskytují společensky velmi důležité veřejné služby, které jsou jiným způsobem nedostupné. Jsou poskytovány v podobě sociálních služeb, zaopatřování osob v nouzi, vzdělávání osob s problémy ve studiu, služby pro osoby tělesně či duševně postižené, boje proti domácímu násilí, boje proti diskriminaci a dalšími službami a jsou za ně veřejnosti odpovědné. Tato pestrost poskytovaného servisu je silnou stránkou neziskového sektoru a jeho přínos pro demokratickou společnost.

„Neziskové organizace jsou přirozenou součástí společnosti, která je založená na svobodě a solidaritě občanů. Neziskové organizace jsou organizace, které vyplňují prostor mezi trhem, státem a občanem.“³

Na úrovni poskytování sociálních služeb mají neziskové organizace zcela nezastupitelnou roli. Je to jejich nejvýznamnější pole působnosti, kde nahrazují péči, na kterou stát nemá vlastní kapacity. Tyto služby jsou poskytovány nejvíce potřebným, lidem bez domova, matkám samoživitelkám, zdravotně postiženým, drogově závislým apod.

Jejich význam spočívá především v tom, že podporují aktivní přístup občanů při řešení problémů celé společnosti a tím vytvářejí pocit spoluzodpovědnosti. Často jsou vhodným nástrojem v kontrole státních orgánů a nositeli nových tendencí v myšlení společnosti.

Pro mě jako rodiče jsou neziskové organizace zajímavé nejvíce z pohledu volného času mých dvou dětí. Mám šestiletého syna a tříletou dceru. Obě děti navštěvují dobrovolné spolky u nás ve vesnici a pro naši rodinu mají obrovský přínos jak výchovný a vzdělávací, tak v rámci vyplnění volného času našich dětí v době, kdy se jim nemůžeme věnovat.

³ VARVAŘOVSKÁ P. *Postavení neziskové organizace*: Časopis ZSFJU, Praha, 2008

Pro spoustu rodin s dětmi nabízejí neziskové organizace možnost umístit své potomky v poškolním čase, kdy jsou ještě povinováni pracovními povinnostmi a mají zájem na rozšiřování obzorů svých dětí pomocí kroužků, sportovních či uměleckých aktivit a jiných zájmových sdružení.

1.3 Aspekty ovlivňující výchovu a vzdělávání

Výchova a vzdělávání člověka provázejí od narození. Výchova se vykytuje v lidské kultuře již od pravěku, je starší než věda. Primární je výchova rodinná, kterou následuje výchova ve školách, družinách a zájmových organizacích ať ziskových či neziskových. Důvody existence výchovy jsou především tři:

- sociální důvod - lidé jsou tvorové společenští, každý člověk je součástí některé sociální skupiny a výchovu potřebuje, aby se mohl socializovat v dané skupině
- genetický důvod - lidské instinkty jsou vlivem civilizace značně potlačeny a člověk k tomu, aby přežil v přírodě i ve společnosti potřebuje výchovu
- časový důvod - lidské dětství je nejdelší v celé živočišné říši, člověk potřebuje čas k tomu, aby vyrostl a dospěl

Výchova je proces, v kterém jsou dospívající jedinci záměrně připravováni na začleňování se do společnosti, je tedy jevem sociálním.

Na výchovu působí:

Adaptační vliv – působíme na jedince, aby se začlenil do společnosti.

Transmisivní vliv – na jedince je přenášena kultura a zkušenosti předešlých generací.

Ve výchově jsou prosazovány dva základní přístupy:

Konzervativní přístup – snaží se jedince adaptovat k daným sociálním normám, jako je úcta k starším, poctivost, vlastenectví, spořivost aj. Snaží se jedince přizpůsobit, mít nad ním určitou kontrolu a ukládá mu požadavky. Pokud požadavky nejsou splněny, následuje sankce v podobě trestu.

Progresivní přístup – je fixován na sociální změnu. Poskytuje dítěti větší pravomoc, mění tradiční postavení učitele a žáka. Orientuje se na budoucnost a prosazuje individualizaci.

„Výchovné působení může být přímé (bezprostřední a záměrné ovlivňování jedince) nebo nepřímé (utváření takových podmínek, které působí na individuální vlastnosti.“⁴

Současné pojetí výchovy se značí velkou orientací ve směru politickém, ekonomickém, sociálním i kulturním. Je zde snaha o rozvíjení psychických i fyzických kvalit osobnosti, snaží se o vstřípení základních sociálních rolí.

„Výchovu značně ovlivňuje prostředí, v němž probíhá. Prostor, který jedince obklopuje, lze rozdělit na hmotné předměty a duchovní prostředí, jako jsou věda, umění či morálka.“⁵

Na děti a dospívající mládež působí různé vnější vlivy. Tyto vlivy je nutí se přizpůsobit skupinám, kterými jsou obkloповány. Každý jedinec vyrůstá v trochu odlišném prostředí, které na něm zanechává svůj vliv, protože rodina od rodiny se liší výchovným stylem. Každý pedagog by měl znát prostředí, z kterého dítě pochází a své působení na něj tomuto přizpůsobit.

Prostředí se dá rozdělit:

Mikroprostředí

„Nejdůležitějším mikroprostředím se v prvních měsících života dítěte stává matka, se kterou si vytváří jedinečný vztah. Postupně se prostředí rozšiřuje o členy rodiny, skupinu dětí nebo kamarádů. Tato skupina je omezena počtem lidí a dítě se v ní cítí bezpečně. Je jeho útočištěm.“⁶

Exoprostředí.

„Exoprostředí je takové prostředí, s kterým jedinec není v přímém kontaktu. Toto prostředí je mu pouze zprostředkováno druhými lidmi, ke kterým má vztah a kteří o tomto prostředí hovoří. Jedinec si tak utváří pouze představu, která ovšem ovlivňuje jeho psychiku a myšlení.“⁷

⁴ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, edice pedagogické literatury, 2001, str. 78-79.

⁵ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, edice pedagogické literatury, 2001, str. 78-79.

⁶ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vydání 1. Praha: Grada, 2007, str. 88-92

⁷ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vydání 1. Praha: Grada, 2007cit. 9, str. 88-92

Mezoprostředí

„Mezoprostředí tvoří různá mikroprostředí, které dále ovlivňují socializaci jedince. Dítě se vstupem do mateřské školy stává součástí druhého mikroprostředí. Rozdíly mezi rodinným a školním prostředím stává dítě do různých životních situací. Jsou od něj požadovány různé projevy chování a dítě je nuceno se s tím vyrovnat. Že to není vždy lehké, prozrazují různé adaptační problémy dětí, které často trvají i několik měsíců. Rozšiřování mikroprostředí je ale podmínkou pro zdravý vývoj jedince. Dítě si osvojuje nejrůznější techniky chování a jednání, tím posiluje zdravé sebevědomí a získává nové poznatky z různých oblastí života.“⁸

Makroprostředí

„Toto prostředí začleňuje jedince do velkých společensko-kulturních celků. Život každého jedince je ovlivňován ekonomikou, kulturou, politikou či právními normami státu nebo společnosti, ve které žijeme. Makroprostředí propojuje mikroprostředí, exoprostředí a mezoprostředí prostředí lidí. Tvoří z nich jakýsi celek, stát, společnost, národ.“⁹

Volnočasové aktivity

Další důležitou částí dětství a dospívání je, s ohledem na výchovu a vzdělávání, volný čas.

„Ve volném čase je možnost věnovat se činností, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí radost a uvolnění.“¹⁰

Volnočasové aktivity si tedy volí každý sám a provozuje činnosti, které ho naplňují, baví ho a regenerují jeho fyzické, psychické i tvůrčí schopnosti. V této době je člověk plně svobodný nakládat s časem dle svého uvážení.

Volnočasové aktivity jsou často spojeny s členstvím v nějaké organizaci či skupině, kde jedinec navazuje další sociální vztahy, tímto se posouvá jeho působení do kolektivního procesu a zde se již nejedná pouze o volný čas jednotlivce.

Ve volném čase také dochází často k činnostem, které nejsou právě v souladu s představou vhodného trávení této doby. Mládež se uchyluje k páčání trestné činnosti, experimentu s drogou, alkoholem a šikany mezi vrstevníky.

⁸ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vydání 1. Praha: Grada, 2007, str. 88-92

⁹ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vydání 1. Praha: Grada, 2007, str. 88-92

¹⁰ PÁVKOVÁ, J., a kol., *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, str. 9

Obecně se člověk ve svém volném čase věnuje oblíbené činnosti, odpočinku, vzdělávání, rekreaci nebo vykonává veřejně prospěšnou činnost, z které podobně profitují jiní.

Za volný čas se nebere činnost spojená s chodem domácnosti, péče o zevnějšek, školní či pracovní povinnosti. Jedinec si však z těchto činností může udělat svou zálibu a věnovat se jim v rámci svého hobby.

„H. W. Opaschowski vymezuje funkce a možnosti volného času takto:

- *rekreace (zotavení, uvolnění);*
- *kompensace (odstraňování zklamání a frustrací);*
- *výchova a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení);*
- *kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavby);*
- *kommunikace (sociální kontakty a partnerství);*
- *participace (angažování se na vývoji společnosti);*
- *integrace (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů);*
- *enkulturace (kulturní rozvoj sebe samého, kreativita v umění, sportu, v technických a dalších činnostech).“¹¹*

„Pojem volný čas znamená nejen větší i menší životní radosti, ale i problémy, strasti a rizika. Tyto negativní pocity se dají shrnout do několika bodů:

- *Nemám žádný volný čas;*
- *Mám velmi málo volného času;*
- *Nejsem spokojen/a s tím jak trávím volný čas;*
- *Nudím se, nevím, co s volným časem;*
- *Věděl/a bych co s volným časem, nemám však dostatek prostředků (příležitostí, peněz), jak své plány zrealizovat.“¹²*

V současné době je nesčetná spousta organizací, které se zabývají náplní volného času dětí a mládeže. Řada z nich se potýká s problémy spojenými s financováním své činnosti a jsou odkázány na příspěvky rodičů. Financování budu popisovat dále v samostatné kapitole.

¹¹ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, str. 10

¹² PÁVKOVÁ, J., a kol., *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, str. 10

Základní charakteristika výchovy v době mimo vyučování podle Hájka:

„*Výchova mimo vyučování je vymezena čtyřmi znaky:*

- *probíhá mimo povinné vyučování;*
- *probíhá převážně ve volném čase;*
- *probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny;*
- *je institucionálně zajištěna.*“¹³

„*Výchova tak poskytuje příležitost vést jedince k vhodnému využívání volného času, formovat jeho zájmy, uspokojovat a kultivovat lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a žádoucí vlastnosti osobnosti.*“¹⁴

Aspektů ovlivňujících výchovu je tedy celá řada. Příslušný vychovatel – rodič, pedagog, pracovník volnočasového centra, sportovní trenér a další – musí s těmito aspekty počítat, vycházet z nich a zahrnout je do své práce.

Vychovatel by měl při svém působení na výchovně vzdělávací proces dětí a mládeže vycházet ze tří základních kvalit dovedností úspěšného pedagoga. Těmi jsou:

- kvalita komunikace – umění se s vychovávaným domluvit, navázat s ním vzájemný vztah a spolupráci, usměrnit jedincovo chování žadaným směrem.
- kvalita organizační činnosti – umění vytvořit plán postupu ve výchově, zvolit vhodné prostředky a metody výchovného procesu.
- kvalita rétoriky – umění zaujmout posluchače vhodným slovníkem výkladu, ovlivňuje pozornost vychovávaného a přispívá k jeho mluvenému projevu.

Mimoškolní aktivity v neziskových organizacích a spolcích i mimo ně a jejich působení na výchovně-vzdělávací proces jsou ovlivňovány časem, který je těmito činnostem k dispozici.

Doba, kterou jedinci stráví pod dohledem pedagoga, značně vymezuje jeho vliv a působení na jejich výchovu.

¹³ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, str. 69

¹⁴ NĚMEC, J., a kol., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času, pro doplň. pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002, str. 21

Spousta rozlišuje mimoškolní působení na výchovu takto:

„Velmi záleží na tom, zda je mimoškolní působení na děti a mládež:

- *dlouhodobé, pravidelné, institucionální;*
- *krátkodobé, pravidelné – s využitím např. kroužku, klubu apod.;*
- *krátkodobé, příležitostné, kde se pracuje se skupinou náhodně vytvořenou.“¹⁵*

Všechny tyto aspekty mají značný vliv na úspěšnost pedagogické práce vychovatele ve výchovně-vzdělávacím procesu a na to, jak mohou děti a mládež strávit svůj volný čas k vlastnímu užitku i prospěchu celé společnosti.

¹⁵ SPOUSTA, V., aj., *Kapitoly z pedagogiky volného času*, Brno: 1996, str. 18

2 CÍLE A POSLÁNÍ

Cílem každé neziskové organizace sdružující děti a mládež (dále jen NOSDM) je pomoc rodině a škole vyplnit vhodným způsobem volný čas dospívajících a poskytnout jim při tom potřebné prostory, pomůcky a vybavení. Cíle mohou být krátkodobé (méně než rok), střednědobé (kolem pěti let) a dlouhodobé (deset až patnáct let).

Svým posláním NOSDM uspokojuje žádané služby či potřeby společnosti a vymezuje jím svoji činnost. Poslání by mělo vycházet ze základní filozofie NOSDM, být konkrétní a srozumitelné široké veřejnosti. Poslání musí být uvedeno v dokumentu, který je nezbytný pro funkci takové společnosti, např. zřizovací listina, výroční zpráva, atd.

Příkladem může být *poslání* střediska volného času dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MSMT).

„Střediska volného času jsou rovněž školskými zařízeními, jejichž posláním je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména smysluplnému využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů. Činnost středisek volného času se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání.“¹⁶

2.1 Motivy

2.1.1 Motivy zaměstnanců a dobrovolníků

Základním motivem dobrovolných pracovníků v neziskových organizacích je zpravidla veřejně prospěšná činnost a také částečná seberealizace jednotlivých dobrovolníků. Tato forma sociální služby umožňuje socializovat děti formou zábavné a mnohdy i užitečné činnosti a pro jednotlivé pracovníky je dostatečným motivem k této práci.

Dalšími motivy jsou:

- Navázání nových přátelství v komunitě neziskové organizace (dále jen NO)
- Zisk nových zkušeností, znalostí a odborností
- Naplnění vlastního volného času prospěšnou činností

¹⁶ MSMT. Střediska volného času [online]. 2013

- Vlastní možnost sebevzdělávání a zvyšování kvalifikace
- Mít dobrý pocit z dobře vykonané práce a vlastní potřebnosti

Lidé, s kterými jsem měl možnost mluvit v průběhu mého výzkumu, se často vyjadřovali ke své motivaci pracovat v NO tak, že mají motivů více, z velké části osobních. Patří sem potřeba pomáhat, určitý požitek z předávání zkušeností, potřeba bližších vztahů a možnost zlepšení mezilidských vztahů.

Pro malou část zaměstnanců NO může být určitým motivem finanční ohodnocení, které ovšem zdaleka neodpovídá odvedené práci. Významnějším pragmatickým motivem bývá případný zápočet praxe.

2.1.2 Motivy pro docházku do neziskových organizací

Motivace je pro každého člověka důležitá vždy a při jakékoliv jeho činnosti. Tato potřeba být něčím povzbuzován se výrazně projevuje právě v období dětství a dospívání. Dobrý vychovatel dokáže svého svěřence motivovat tak, že jedinec vykonává žádanou činnost dobrovolně a mnohdy s nadšením.

„*Motivace:*

- *aktivizuje – musí být přiměřená; čím je dítě mladší, tím více se motivace váže na elementární potřeby a na vlastní předchozí smyslové zážitky;*
- *reguluje – určuje, co se má dítě naučit, zvládnout, udělat, jak postupovat; posiluje žádoucí chování a jeho směr.*“¹⁷

Radost z úspěšně dokončeného úkolu povzbuzuje a dodává motivaci pro plnění dalších pobídek ze strany autority.

Zákonní zástupci jsou motivováni k umístování svých potomků do NO z několika příčin:

- podpora rozvoje a zájmové činnosti
- další vzdělávání nad rámec školy
- podpora socializace potomka

¹⁷ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2011, str. 173

- vyplnění volného času
- nedostatek času na své potomky
- nezájem o své potomky

Drtivá většina rodičů umísťuje své děti do neziskových organizací za účelem zájmového kroužku, souboru, klubu nebo oddílu. Je to nejlepší způsob, jak dítěti ulehčit navázání kamarádských kontaktů, ochránit je před drogovou problematikou a především umožnit jim získat respekt k autoritám a naučit je pokoře. Kromě těchto atributů se dítě či mladistvý může leccemu přiučit a porozumět věcem, s kterými by jinak nepřišel do styku.

Děti a mladiství, kteří neměli v životě to štěstí vyrůstat v rodině nebo byli rodině odebráni ať už z jakýchkoliv důvodů a jsou svěřeny do péče státu, jsou umísťovány do NO ze zcela pragmatických důvodů. Motivací státu je zde potřeba postarat se tyto jedince a zabezpečit jejich výchovu. Tyto NO jsou také vcelku jiného charakteru než spolky a organizace, které se dětem a mládeži věnují pouze v jejich volném čase. Jsou to zařízení typu brněnského Klokánku, která se soustřeďují na děti týrané, zneužívané nebo zanedbávané v některé z částí výchovy.

Motivace státu umísťovat děti a mládež do NO:

- jedinec nemá svého zákonného zástupce
- jedinec byl odebrán svému zákonnému zástupci
- zákonný zástupce požádal o umístění svého potomka do NO

Stát respektive soud ovšem nejdříve zkoumá, zda jedinec nemůže být umístěn do náhradní rodinné péče nebo rodinné péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.

„Podle ust. § 46 odst. 2 zákona o rodině má rodinná péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc přednost před ústavní výchovou.“¹⁸

2.2 Potřeby

V oblasti poskytování služeb vykazují NO zásadní potřeby pro svou funkci. Stejně jako jakákoliv jiná firma, ať státní či soukromá, tak i nezisková organizace má řadu potřeb.

¹⁸ Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. § 46 odst. 2.

- Potřeby financování

Neziskové organizace vykazují potřebu financování provozních nákladů:

- náklady na mzdy zaměstnanců,
- pořízení vlastních prostor nebo nájemné za prostory pro poskytování služeb
- vybavení vlastních či pronajatých prostor
- platby za energie
- nákup dopravních prostředků pro práci v terénu a jejich provozní náklady
- nákup pracovních pomůcek
- marketing za účelem informovanosti veřejnosti o své činnosti
- rozšiřování kvalifikace svých zaměstnanců

- Potřeby personalistiky

Neziskové organizace vykazují potřebu zabezpečit posílení vlastní kapacity, což zahrnuje:

- personální politika – nábor zaměstnanců, zaučení nových zaměstnanců, rozmístění zaměstnanců, školení a vzdělávání zaměstnanců, motivační pobídky pro zaučené zaměstnance, aj.
- strategické plánování – stanovení poskytovaných služeb a ujasnění cílů
- marketing – propagace vlastní činnosti, poptávka sponzorů, darů a sbírek
- projektové řízení – čerpání dotací ze strukturálních fondů EU a získání prostředků na jejich spolufinancování

Neziskové organizace, které mají svoji činnost zaměřenou na sdružování dětí a mládeže mají potřeby orientovány především na zvolení vhodné strategie pro výchovu. Důležitou potřebou zde je, najít vhodné zaměstnance pro práci s dětmi, případně odborníky v daných oborech, kterými se organizace zabývá. V Jednotlivých zájmových kroužcích nebo sportovních klubech se vyskytují různé sociálně-pedagogické aspekty. Vedoucí spolků musí umět používat vhodné termíny výchovy v každém osobitém případě. Nemůže být použito stejné metody v kroužku vyšívání a na hokejovém tréninku.

- Potřeby spolupráce

Neziskové organizace jsou v řadě odvětví pro stát nepostradatelné. Potřeba státního aparátu spolupracovat s NO je samozřejmá. Tato spolupráce je zpravidla postavena na dotačním programu ze strany státu, výměnou za provádění neziskovou službu neziskovou organizací ve prospěch společnosti. Jednotlivé NO dále spolupracují mezi sebou na různých projektech s účastí státu nebo soukromého sektoru.

Každá nezisková organizace může mít řadu dalších vnitřních potřeb. Tyto potřeby se liší dle jednotlivého zaměření daných neziskových organizací.

- Znalost potřeb

Nedílnou součástí fungující neziskové organizace jsou dobré znalosti potřeb v oblasti její působnosti. Je to stěžejní pro její práci. Slouží pro identifikaci problémových oblastí ve své komunitě a upozorňuje na problémy, které mohou být mnohým lidem vlastní. Tyto studie se provádějí převážně z pohledu kriminální činnosti, nezaměstnanosti, sociálních potřeb nebo zdravotní péče. Kvalitně zpracovaný výzkum, na jehož základě je vypracovaná studie ve formě informační brožury, včetně její propagace, může do organizace přinést nové sponzory, dárcy a dobrovolníky.

2.3 Návyky a zájmy

Důležitou součástí sociální práce neziskové organizace je bezesporu utváření vhodných návyků a podpora zájmu dětí a mládeže o prospěšné naplnění volného času. Zájmový kroužek nebo sportovní klub pomáhá mladému člověku vytvořit si určitý žebříček hodnot trávení volného času pro celý budoucí život. Pokud jedinec získá v mládí špatné návyky a není u něho podporován zájem o aktivně strávený čas mezi povinnostmi, může dojít k uchýlení jedince k neprospěšným činnostem pro něj samotného i pro širší veřejnost. „*Hodnotná zájmová činnost by proto měla být trvalou součástí života dětí. Vyplňuje jako jedna z nejpřitažlivějších činností jejich volný čas a současněji významným prostředkem výchovy všestranně a harmonicky rozvinuté.*“¹⁹ Především sportovní činnost vede ke správným návykům a příznivě ovlivňuje biologický rozvoj dětí. Přínosem je rozvoj charakterových vlastností a kvalit (vytrvalost, rychlost, přesnost aj.)

¹⁹ PÁVKOVÁ, J., a kol., *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, str. 103

Zájmy se řadí mezi aktivačně-motivační vlastnosti. Pomocí těchto vlastností je osobnost aktivována a motivována k činnosti. Důležitý je vztah k zájmu, kterému je přikládána hodnota a je při něm vyvíjeno úsilí k překonávání překážek a dosahování cílů.

„Zájmy můžeme dělit podle:

- *úrovně činnosti*
- *časového trvání*
- *koncentrace*
- *společenské hodnoty*
- *podle obsahu*²⁰

Zájmovou činností jsou rozvíjeny poznávací procesy (vnímání, fantazie, představivost, paměť, myšlení aj.) Dětem je rozšiřován jejich obzor vědomostí a učí se používat v praxi poznatky získané ve škole. Je zde využít přirozený intelekt a schopnosti naplánovat si svoji činnost, případně řešit samostatně svěřený úkol. V procesu výchovy jde o významný aspekt, v kterém mají neziskové organizace neocenitelnou roli.

Správné životní návyky mohou ochránit děti od delikvence v období dospívání i pozdějším životě. Je to důležité především u jedinců, kteří mají v rodinné anamnéze záznam o delikventní činnosti. V anglosaských zemích existují programy pod názvem Head Start, které nabízejí dětem ohroženým tímto fenoménem zapojení se do volnočasových aktivit ještě před povinnou školní docházkou. V těchto programech je simulována školní činnost formou hry a je přihlíženo odlišnostem jednotlivých dětí. Jedinci, kteří prošli tímto programem, vykazují na prahu dospělosti podstatně nižší recidivu a páchají prokazatelně méně trestných činů. „*Udržení dítěte a dospívajícího člověka v dosahu vzdělávacího systému je pravděpodobně jednou z nejúčinnějších forem prevence zločinnosti.*“²¹

Zásadní vliv na vytvoření vhodných návyků má nejbližší rodina. V případě nedůslednosti a lhostejnosti ze strany rodičů, se tento přístup k dítěti může stát spouštěčem patologického jednání. Nezbytná je péče o naplnění volného času dětí smysluplnými aktivitami, které mimo uspokojování potřeb a zájmů jedince, poskytují prostor pro sbírání sociálních návyků, umění ovládat emoce a posilovat odpovědnost.

²⁰MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, str. 264

²¹PÁVKOVÁ, J., a kol., *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, str. 97

2.4 Hodnoty a hodnotové systémy

Jsou to cíle, skutečnosti a způsoby jednání, které jsou lidmi považovány za důležité. Vytvoření hodnotového systému založeného na správných a vhodných hodnotách je dalším krokem výchovy. Do systému hodnot jsou promítány hodnoty pohlaví, věku, skupiny, profese, vzdělání, náboženství, národnosti a mnoha dalších. Tyto hodnoty se mohou časem měnit. Tyto změny jsou ovlivňovány tím, jak člověk stárne, mění životní styl, a získává zkušenosti prožitím různých životních situací. Uspořádání hodnot a jejich relativní stálost jsou však žádoucí z pohledu příspěvku k jedincově konzistentnímu chování. Známe-li něčí hodnotový systém, můžeme od něho očekávat určitou reakci na daný podnět. Neziskové organizace svou činností podporují tvorbu žebříčku hodnot jedinců zapojených do aktivit organizacemi vytvářených. Nezáleží tedy jen na ambicích každého jednotlivce, ale hodnoty lze do jisté míry ovlivnit. Jsou zde podněcovány, rozvíjeny i usměrňovány hodnoty typu spolupráce, férového jednání, přátelství, ale i zdravého soutěžení, tréninku, touhy vítězství. Jedinec si po osvojení určité hodnoty k ní vytváří emoční vztah. Děti jsou v neziskových organizacích vychovávány formou zábavy a dobrodružství, kdy se učí spolupracovat, společně překonávají překážky při dodržování jistých pravidel a musejí se umět vyrovnat s případným úspěchem i neúspěchem. Upevňují si schopnosti, které využijí v dalších životních situacích.

Ve spolku dobrovolných hasičů Pustiměř (dále SDH Pustiměř) jsou hlavními hodnotami:

- boj proti ohni
- ochrana majetku a lidských životů
- kolektivní výchova
- dobrovolnost

Děti a mládež zde jsou vedeny dobrovolníky v zájmu obce k dovednostem ochrany před přírodními katastrofami formou hasičských soutěží. Kromě hodnoty sportovního vyžití, se zde produkuje sociální práce na bázi kolektivního zájmu o ochranu obyvatel obce před požáry, záplavami a dalšími přírodními úkazy.

Ve fotbalovém klubu FK Pustiměř jsou za hodnoty považovány disciplína, soutěživost, kamarádství a víra v tvrzení „sportem ku zdraví“.

3 ORGANIZACE A ŘÍZENÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Nezisková organizace je stejně jako každá další organizace tvořena personálem-lidmi, kteří se podílejí na naplňování činnosti svého poslání. Každý jednotlivec podílející se na výkonu poslání je odpovědný za kvalitu poskytovaných služeb, produktů činnosti. Proto je řízení lidských zdrojů zásadní částí řízení v NO. Samotná bezproblémová funkce totiž není zajištěna jen dostatkem finančních prostředků, ani výborným strategickým plánem či zvláštním posláním, nýbrž pouze a jen kvalitní personální prací. Dnes je personální práce zaměřena kromě příjmu zaměstnanců, vedení personální agendy, vyplácení mezd, čerpání dovolené atd., také především na zaměstnance jako lidské bytosti jejich rozvoj a potřeby.

Organizace, která chce správně fungovat, případně být prospěšná veřejnosti, musí umět pracovat s řízením lidských zdrojů. Důležité činnosti řízení:

- Vytváření pracovních míst
- Zabezpečování pracovních zdrojů
- Řízení výkonu
- Rozvoj zaměstnanců
- Odměňování zaměstnanců
- Zdraví, bezpečnost a služby pro zaměstnance
- Správa zaměstnaneckých a osobních záležitostí

V menších neziskových organizacích často samotný personální pracovník není a jeho práce spočívá na vedoucím organizace, případně na některém ze zaměstnanců.

3.1 Charakteristika činnosti

Pro neziskové organizace jsou zpravidla příkladné tyto činnosti:

- ochrana životního prostředí
- sociální a zdravotní služby
- práce s dětmi a mládeží
- výzkum a vzdělávání
- kultura a umění

- sport a rekreace
- ochrana lidských práv a svobod
- požární ochrana (podíl dobrovolných na celkovém počtu jednotek činí asi 96%)

Obecně jsou NO právníckými osobami, které mají svého zřizovatele a nejsou založeny pro finanční zisk ani pro podnikání. Přesto musejí mít přiděleno identifikační číslo pro případ daňové povinnosti.

Charakteristiku NO vystihuje jejich základní poslání - pomáhat potřebným a to bezplatně. Pracují dobročinně a případný výdělek je investován do pomoci těm, kteří to potřebují. Zisk nesmí být použit na odměny pro pracovníky organizace a z tohoto důvodu je většina NO osvobozena od placení daní.

Pro SDH Pustiměř jsou charakteristické činnosti:

- výchova dětí a mládeže k prospěšné činnosti
- vzdělávání nejen v protipožární ochraně
- pořádání společenských událostí
- naplňování volného času
- ochrana obyvatel a majetku obce před přírodními pohromami
- pořádání letních naučných táborů a soustředění

Děti a mládež navštěvují kroužek po družstvech, rozdělených dle věkových kategorií:

- 3 – 6 let (přípravka)
- 7 – 10 (mladší žáci)
- 11 – 14 (starší žáci)
- 15 – 18 (dorost)

Družstva se zúčastňují hasičských soutěží a závodů. Zde mají děti a mládež možnost potkávat nové vrstevníky a získávat další zkušenosti v mezilidských vztazích.

V neposlední řadě jsou tímto dobrovolným spolkem socializováni i rodiče navštěvujících jedinců, kteří se setkávají na závodech a soustředěních SDH.

Pro FK Pustiměř jsou charakteristické tyto činnosti:

- vedení ke kolektivní spolupráci
- vnuknutí disciplíny
- vedení k soutěživosti v duchu fair play
- naplňování volného času sportem

Rozdělení do věkových kategorií dle Českomoravského fotbalového svazu (ČMFS)

- příprava
- mladší žáci
- starší žáci
- mladší dorost
- starší dorost

3.2 Druhy neziskových organizací

Základní rozdělení spočívá v tom, zda se na zřízení či chodu organizace podílí stát. Jsou tedy neziskové organizace *státní* a *nestátní* neziskové organizace.

Neziskové organizace státní – zřízené státem, zabezpečují chod státního aparátu, jejich právní poměry upravuje zákon č. 576/1991 Sb., o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu České republiky a o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací. Dělí se tedy na:

- **rozpočtové organizace**, např.:

- veřejné vysoké školy
- obce, kraje
- organizační složky státu (Obecní policie)

- **příspěvkové organizace** – nejsou hrazeny plně ze státního rozpočtu, např.:

- domovy důchodců

Neziskové organizace nestátní – jsou zakládány fyzickou nebo právnickou osobou v odvětví služeb, které nejsou uspokojivě realizovány státem. Jedná se většinou o specifické potřeby nad rámec potřeb základních, vykonávaných určitým zájmovým sdružením lidí, angažovaných z vlastní iniciativy bez a vidiny finančního zisku. Např.:

- zájmová sdružení s právní subjektivitou (myslivci)
- občanská sdružení (sportovní kluby)
- odborové organizace
- registrované církve a náboženské společnosti
- nadace
- nadační fondy
- společenství vlastníků bytových jednotek

Dále lze NO dělit podle druhu poslání:

Veřejně prospěšné neziskové organizace – poskytují veřejné služby např. veřejnou správu, nadační fondy, politická hnutí.

Vzájemně prospěšné neziskové organizace – je podporován společný zájem jejich členů, např. odborové organizace, zájmová sdružení.

Ve skutečnosti se druhy poslání často prolínají a to mnohdy i v jedné organizaci.

Přehledné rozdělení neziskových organizací je provedeno dle jejich daňových povinností.

Podle zákona č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu §18 odstavce 8 jsou NO děleny:

- zájmová sdružení právnických osob, pokud mají tato sdružení právní subjektivitu a nejsou zřízena za účelem výdělečné činnosti
- občanská sdružení včetně odborových organizací
- registrované církve a náboženské společnosti,
- politické strany a politická hnutí

- nadační fondy
- nadace
- veřejné vysoké školy
- obecně prospěšné společnosti
- veřejné výzkumné instituce
- školské právnické osoby podle zvláštního právního předpisu
- obce
- kraje
- organizační složky státu,
- státní fondy
- příspěvkové organizace
- subjekty, o nichž tak stanoví zvláštní zákon

3.3 Vztah státu k neziskovým organizacím

Vztah neziskové organizace a státu může být veden v několika rovinách. Rovinou první je nezájem státu o činnost NO a jeho nulová podpora jejímu projektu. V druhém případě je stát vyloženě proti existenci organizace, snaží se bránit jejímu vzniku, případně usiluje o změnu činnosti k obrazu svému. A v třetí možnosti je činnost organizace v souladu s představami státu, ten ji podporuje v uplatnění a stimuluje její rozvoj.

Hlavním úkolem neziskového sektoru je zacelit prostor, který není pokryt státním zřízením ani tržním systémem. Žádoucí je stav, kdy jsou všechny tři sektory provázané, navazují spolupráci a navzájem se doplňují.

Stát kooperuje s neziskovým sektorem prostřednictvím Veřejné správy na národní, regionální i místní úrovni. Hlavní předpoklad spolupráce tkví ve sdílení základních hodnot. Těmito hodnotami jsou:

- demokratická společnost, aktivní občanství, názorový pluralismus, rovnost příležitostí, kvalitní sociální služby, udržitelný rozvoj a transparentnost veřejné správy.

Přínosem této spolupráce je posilování vzájemné soudržnosti a schopnosti nalézat další zdroje a dobře je využívat. Tento přístup jednoznačně podporuje demokracii, pomáhá

rozvítet plánování, je jím vytvářen prostor pro inovaci a pomáhá dotvářet vlastní identitu regionu, jehož zájmy prosazuje.

V podobném duchu se nese i spolupráce státu s nestátním neziskovým sektorem, přestože tyto organizace jsou v podstatě na státu nezávislé, v některých oblastech se určité spolupráci nevyhnu. Jedná se především o samotné založení korporace, které je sice na státu také zcela nezávislé, ale je k němu nutná registrace. Registrace je udělována státním úřadem, do jehož kompetencí spadá působnost organizace. Jde o stránku legislativního rámce, jehož náplň, tedy zákony tvoří stát. V těchto zákonech jsou uvedeny podoby právních forem organizací, jejichž vznik musí projít legislativním schválením. Stát má také pravomoc pomocí svých výkonných orgánů registraci neudělit, případně ji soudně zrušit.

Iniciátorem spolupráce je často některý evropský fond, jehož čerpání je tímto partnerstvím přímo podmíněno.

3.4 Vztah veřejnosti k neziskovým organizacím

Jak bylo již i mnohokrát popsáno, neziskové organizace mají podle mě ve výchově své nezastupitelné místo a jsou dle mého názoru velice prospěšné pro celou společnost. Přesto bylo výzkumem zjištěno, že důvěra v neziskové organizace není příliš vysoká.

Podle šetření veřejného mínění CVVM metodou osobního rozhovoru s respondentem, formou standardizovaného dotazníku, uskutečněného ve dnech 4.-11.3.2013 byla důvěra dotázaných v neziskové organizace vyjádřena v % takto:

- „rozhodně důvěřuje 7%
- spíše důvěřuje 40%
- spíše nedůvěřuje 26%
- rozhodně nedůvěřuje 12%
- neví 15%“²²

²² SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i., *Centrum pro výzkum veřejného* [online]. 2013

Z tohoto výzkumu nevyplývá obraz neziskového sektoru v očích veřejnosti příliš optimisticky, je nutno říci, že „výzkumu se zúčastnilo 1059 dotázaných občanů České republiky, starších patnácti let.“²³

Pro organizaci začleněnou v neziskovém sektoru je právě vztah s veřejností základním pilířem v její činnosti. Od dobrých vztahů je odvíjena dobrá pověst a následně důvěra vkládaná do instituce typu neziskové organizace. Na těchto hodnotách je také závislá veličina finančních dotací, darů a příspěvků pro dobře fungující organizaci. Utváření vztahů je dynamický proces, který se neustále vyvíjí. Vztahy je možno budovat a posilovat, ale také poškodit či zanedbat. Vždy záleží na způsobu jednání, umění komunikace s veřejností, vlastní propagace formou vhodné reklamy a samotného PR (Public Relations- vztahy s veřejností).

Propagace organizace by měla mít určitý koncept a v důležitých bodech být jednotná, protože vždy je důležité co instituce propaguje, ale ještě důležitější je, jak to propaguje. Velmi podstatná je např. aktualizace webových stránek, včetně elektronické komunikace.

Navzdory provedeným výzkumům, se dle mého názoru podpořeného vlastním sběrem a vyhodnocením dat, neziskovým organizacím dostává ve velké většině od veřejnosti uznání za jejich činnost, která je přijímána vcelku s kladným hodnocením. Samozřejmě nelze všechny NO hodnotit v jedné množině a každá jednotlivá organizace je a bude hodnocena dle vlastních zásluh na poli dobročinné činnosti.

²³ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i., *Centrum pro výzkum veřejného* [online]. 2013

4 PROVOZNÍ NÁLEŽITOSTI

4.1 Financování

Financování je samozřejmě nejdůležitějším odvětvím v každém společenství či firmě státní nebo soukromé. Neziskové organizace jsou v tomto ohledu znevýhodněny tím, že jejich činnost není zaměřena na výnos, ale na služby poskytované zpravidla bezúplatně. Kromě ojedinělých případů NO, které jsou schopny svým příspěvím financovat chod vlastní produkce, je většina NO závislých na příspěvcích a darech. Hledání těchto zdrojů se nazývá **fundraising**. Forma této podpory může pocházet ze státních i soukromých fondů, případně dárců fyzických nebo právnických osob. Přestože dnešní doba není příliš nakloněna sponzorství v jakékoli podobě, mají NO dostatek příležitostí sehnat pro svoji činnost peněžní prostředky např. formou evropských fondů na podporu sociální politiky. Jedná se o fondy fungující na základě podepsaných smluv členskými zeměmi Evropské unie k podpoře sociální politiky v jednotlivých státech EU. Tuto oblast politiky si dále řídí jednotlivé členské státy samy a vychází přitom ze tří základních modelů:

- Konzervativní (kontinentální).
- Liberální (atlantský).
- Sociálně-demokratický (skandinávský)

Momentálně dochází napříč Evropou ke sblížení těchto tří přístupů k sociální politice s tím, že stále největší podpora je poskytována modelem skandinávským a nejmenší liberálním. Tyto rozdíly se EU snaží zmírnit svými strukturálními fondy zaměřenými na regionální rozvoj.

V ČR jsou evropské fondy čerpány prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí a dále jednotlivá ministerstva podle zaměření jednotlivých organizací. Některé fondy jsou čerpány také prostřednictvím agentury pro podporu podnikání a investic CzechInvest, Nadace rozvoje občanské společnosti a orgánů místní a regionální samosprávy. Celkově je tato podpora závislá především na jednotlivých projektech, které musí být zpracovány v souladu s evropskými standarty.

Dalšími možnostmi k získání potřebných financí jsou různé státní i soukromé fondy a nadace v ČR i zahraničí. Klíčem k úspěchu v této oblasti je, snažit se získat prostředky vždy na úrovni, která je stejná jako samotné působení dané organizace. Např. tedy pokud NO působí na úrovni státní, tak žádat u nadace či fondu se státní působností atd. Samozřejmě čím víc má NO těchto

zdrojů, tím větší šanci má na své přežití v tvrdém konkurenčním boji, který na poli neziskového sektoru panuje.

Mezi nejznámější fondy a nadace v ČR podporující neziskový sektor patří:

- Nadace Kapka naděje
- Nadace Člověk v tísni
- Nadace Pomozte dětem
- Fond Ohrožených dětí

Mezi zahraniční fondy patří např.:

- Rockefeller Brothers Fund

Nejvýznamnější podíl na financování NO má stát formou veřejného rozpočtu, z kterého jsou organizacím poskytovány příspěvky. Tyto prostředky jsou přerozdělovány ze státního rozpočtu ministerstvy, v jejíž působnosti se jednotlivé NO nacházejí. Poskytování dotací touto formou se řídí podle zákona č.218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech.

Poslední roky je snaha o přerozdělování dotací formou Krajských úřadů. To se řídí dvěma zákony: zákonem č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a zákonem o krajích č.129/2000Sb.

Další formou možného dotačního programu jsou dary a sponzorství, jak soukromé tak firemní. Některé NO jsou schopné část nebo i celý rozpočet pokrýt z vlastní činnosti a členských příspěvků. Vlastní činností bývá nejčastěji prodej výrobků chráněných dílen, různé aukce, loterie či tomboly apod.

4.2 Možnosti výchovy a vzdělávání

Výchovné a vzdělávací prostředky v neziskových organizacích požívané ve volném čase dětí a mládeže, jsou vždy pouze doplňujícími pro výchovu rodinnou, školní, náhradní případně ústavní. Přestože tyto spolky a sdružení mají omezené možnosti výrazněji zasahovat do výchovy rodinné, mohou pozitivně ovlivňovat trávení volného času a tím také dětem a mládeži pomoci utvořit si představu, co je a co není v chování vhodné a co je pro ně i pro společnost přínosné. Mezi tyto prostředky můžeme zařadit prostředí, kolektiv, motivaci, hru, úkoly, autoritu, atd.

Každý pedagog, vedoucí nebo i sportovní trenér by měl zvládat tři základní výchovné kvality, jimiž působí na svého svěřence. **Kvalita komunikace**, která je základem kontaktu s jedincem, na kterého chce výchovně působit. Navázání bližšího vztahu, je prvním krokem k vzájemné spolupráci s vychovávaným a umožňuje jedince směřovat tíženým směrem. **Kvalita rétoriky** neboli verbálního projevu je podstatná pro zaujetí posluchače. Vhodná skladba vět, důraz kladený na podstatné části, uvedení příkladů aj., dokážou udržet pozornost. „*Rétorická dovednost zvyšuje pedagogické působení, má vliv na účinnost a zároveň stimuluje i stupeň projevů vychovávaného jedince.*“²⁴ **Kvalita dovedností organizace** pomáhá naplánovat proces výchovy a vzdělávání, určit jejich metodu a prostředek.

Každá nezisková organizace má různé možnosti ovlivnění výchovně-vzdělávacího procesu dle svého zaměření a pole působnosti. Určité výchovné možnosti má kantor v umělecké škole, kde ovlivňuje především estetické naladění jedince, jiné trenér ve sportovním oddíle, kde povzbuzuje především důslednost a smysl pro disciplínu a jiné vedoucí v oddíle Junáka, kde je podporován všeobecný rozhled znalostí a dovedností. Škála možností působení na výchovu i vzdělávání je tedy velice pestrá.

V případě neziskové organizace SDH Pustiměř je ovlivňování výchovy a vzdělávání praktikováno dobrovolníky z řad místních hasičů, kteří předávají své zkušenosti mladším generacím.

Důležitou kapitolou je výchova k rekreační a odpočinkové činnosti v mimoškolní výchově. „*Způsob odpočinku a rekreace má vliv na utváření způsobu života jedince, jeho hodnotovou orientaci a v dospělosti i na pracovní výkon*“²⁵

Po každém výkonu fyzickém i psychickém by měl následovat odpočinek a následně rekreace, což jsou dva různé pojmy. Je také podstatné zvolit vhodnou formu odpočinku. Ne každý dovede správně odpočívat a to se později projevuje na jeho výkonu pracovním, osobním i rodinném.

Odpočinek jsou klidné, tělesně i duševně nenáročné činnosti.

Rekreace by měla být pohybem naplněná aktivita, vykonávaná nejlépe na čerstvém vzduchu.

²⁴JÚVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1999, str. 106

²⁵PÁVKOVÁ, J., a kol., *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002, str. 87

4.3 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je jednou z hlavních funkčních náplní práce neziskových organizací. Více než jedna čtvrtina všech sociálních služeb je poskytována právě NO. Poskytované sociální služby zabezpečují potřebné, aby mohli např. pracovat, nakupovat, studovat, starat se o domácnost i o sebe, věnovat se vlastním koníčkům a aktivitám a liší se dle zaměření jednotlivých NO. Nejvíce se NO angažují ve službách pro specifické skupiny obyvatelstva, jako jsou nezaopatřené matky, lidé bez domova, uprchlíci aj.

Služby Mohou být ve formě:

- Sociální poradenství – poskytováno osobám v nepříznivé sociální situaci.
- Sociálně zdravotní služby - k zajištění fyzické a psychické soběstačnosti osob, které již nepotřebují akutní lůžkovou pomoc.
- Sociální rehabilitace - Cílem je nalezení vhodného pracovního uplatnění pro osoby se zdravotním postižením
- Osobní asistence – je poskytována za úplatu v přirozeném sociálním prostředí osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace to vyžaduje.
- Pečovatelská služba - pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně
- Průvodcovská, předčitatelská a tlumočnická služba – služba je bezplatná
- Služby rané péče - rodičům dítěte do 7 let věku, se zdravotním postižením nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého sociálního prostředí.
- **Dále jsou podporovány tyto služby:** Podporované bydlení, Odlehčovací služby, Centra denních služeb, Stacionáře denní a týdenní, Azylové domy, Domovy pro osoby se zdravotním postižením, Domovy pro seniory, Krizová pomoc, Domy na půl cesty, Chráněné bydlení, Kontaktní centra, Telefonická krizová intervence, Krizová pomoc, Nízkoprahová denní centra, Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, Noclehárny, Služby následné péče a doléčovací, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Terapeutické komunity, Terénní programy.

Neziskové organizace se snaží svojí činností sociálního zabezpečení podporovat soběstačnost uživatele, vrátit ho do domácího prostředí a rozvíjet jeho schopnost vést samostatný život.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 EMPIRICKÁ ČÁST

5.1 Základní cíle a hypotézy výzkumu

Pro své výzkumné šetření jsem si stanovil jisté cíle, které jsem testoval formou dotazníku na vybraném vzorku respondentů. Těmito cíly bylo zjistit motivaci rodičů k umístění potomků do neziskové organizace. Dozvědět se, v čem se nachází motivace zaměstnanců a dobrovolníků věnujících se činností v neziskových organizacích většinou ve svém volném čase. Jaký vliv mají neziskové organizace na socializaci, výchovu a vzdělávání dětí a mládeže. Provéřit zda jsou podle veřejnosti neziskové organizace prospěšné a jak jsou jí vnímány.

V poslední části výzkumu, jsem snažil o potvrzení případně vyvrácení hypotéz, které byly stanoveny na základě zvoleného tématu.

HYPOTÉZY:

H1 – Neziskové organizace mají své nezastupitelné místo v systému výchovy a vzdělávání osiřelých dětí a mládeže.

H2 – Neziskové organizace jsou vhodným doplňkem výchovy rodinné.

H3 – Neziskové organizace jsou veřejností vnímány vcelku pozitivně.

H4 – Velká část neziskových organizací má existenční potíže.

5.2 Charakteristika a výběr vzorků respondentů

Pro výzkum prováděný formou anonymního dotazníku jsem si stanovil za reprezentativní vzorek 200 respondentů. Tuto kvótu se mi podařilo naplnit různorodou skladbou dotázaných, pocházejících z odlišných sociálních vrstev, různého věku i pohlaví.

O vyplnění dotazníků jsem požádal ve vyškovské nemocnici prostřednictvím kamarádky, která zde pracuje jako zdravotní sestra. Další kamarádka pomohla sběrem dat mezi studenty Masarykovy university. Nezanedbatelný počet dotazníků mi byl vyplněn během mé odborné praxe na Městském úřadě Blansko odboru sociálních věcí a prostřednictvím

sociální síť Facebook. Další mi vyplnili rodiče mladých dobrovolných hasičů SDH Pustiměř a rodiče i samotní fotbalisté FK Pustiměř. Rozdal jsem na tři sta dotazníků, přičemž jsem počítal s tím, že některé se nemusí vrátit. Celkově mi bylo vráceno 203 anonymně vyplněných dotazníků. Z tohoto počtu byli pro jednodušší zpracování náhodným výběrem tři vyčleněny. Celkem k vyhodnocení tedy 200 dotazníků.

Výzkum formou dotazníku jsem zvolil z toho důvodu, že není tolik časově náročný a také pro jeho anonymitu, která je pro řadu respondentů důležitá.

5.3 INTERPRETACE OTÁZEK, GRAFŮ a VÝSLEDKŮ

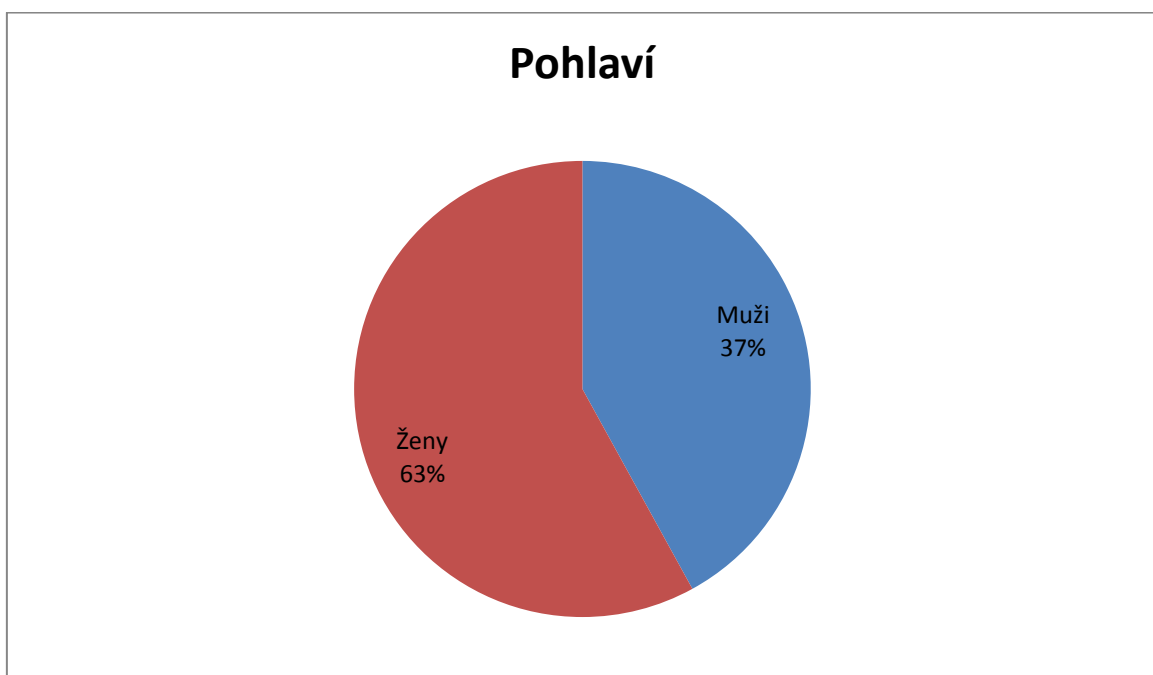
Dotazník se skládal z následujících 17 otázek:

1. Pohlaví – muž, žena
2. Věková kategorie?
3. Rodinný stav?
4. Bydliště?
5. Vzdělání?
6. Znáte nějakou neziskovou organizaci?
7. Pokud ano, jakou?
8. Jaká je motivace rodičů umístit děti a mládež do neziskové organizace?
9. Jsou neziskové organizace prospěšné?
10. Jaký vliv mají neziskové organizace na socializaci dětí a mládeže?
11. Jaký vliv mají neziskové organizace na výchovu a vzdělávání dětí a mládeže?
12. Jak vnímáte činnost neziskových organizací?
13. Jaká je motivace k práci v neziskové organizaci?
14. Myslíte, že neziskové organizace jsou ve výchově osiřelých dětí nezastupitelné?
15. Jsou neziskové organizace ve výchově vhodným doplňkem výchovy rodinné?
16. Jak jsou Neziskové organizace financovány?
17. Jak jsou na tom s financemi pro svoji činnost?

1. Pohlaví:

a) muž

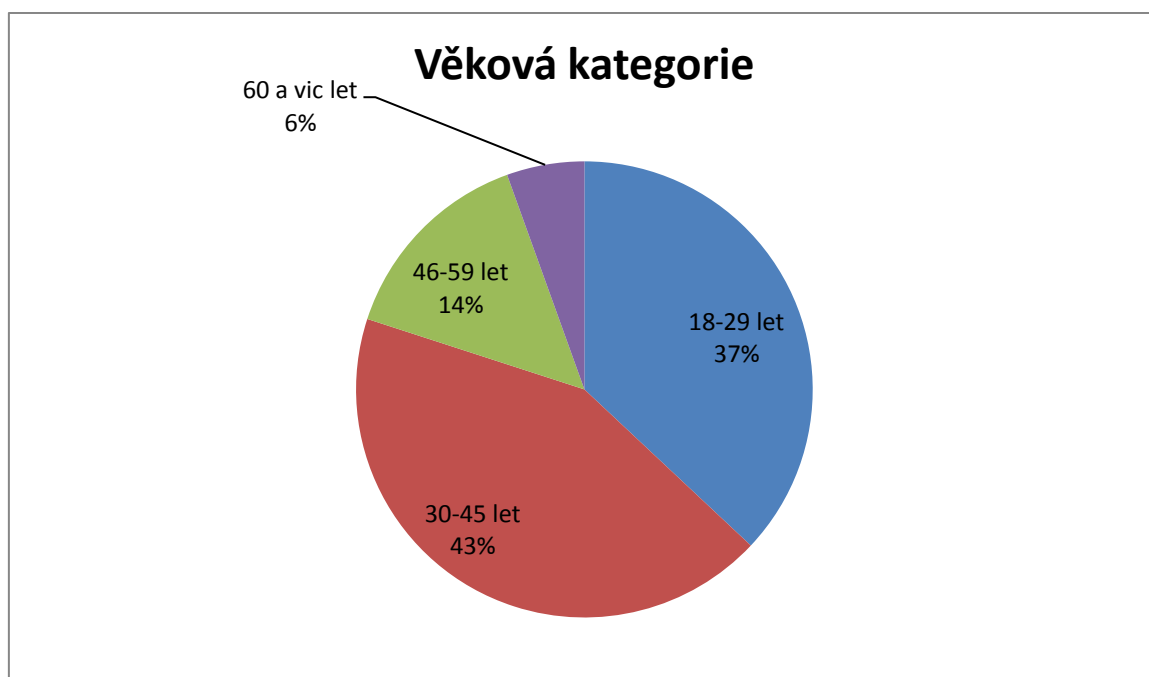
b) žena

Výzkumu se zúčastnilo 74 mužů a 126 žen, vyjádřeno procenty 37% muži a 63% ženy.

2. Věková kategorie?

- a) 18 – 29 let
- b) 30 – 45 let
- c) 46 – 60 let
- d) 60 let a víc

Největší podíl v zastoupení věkové kategorie byl zaznamenán respondenty ve středním věku *30 – 45 let*, následovala kategorie mladých lidí *18 – 29 let*, dále starší lidé *46 – 59 let* a nejmenší zastoupení měli lidé vyššího věku nad *60 let*.

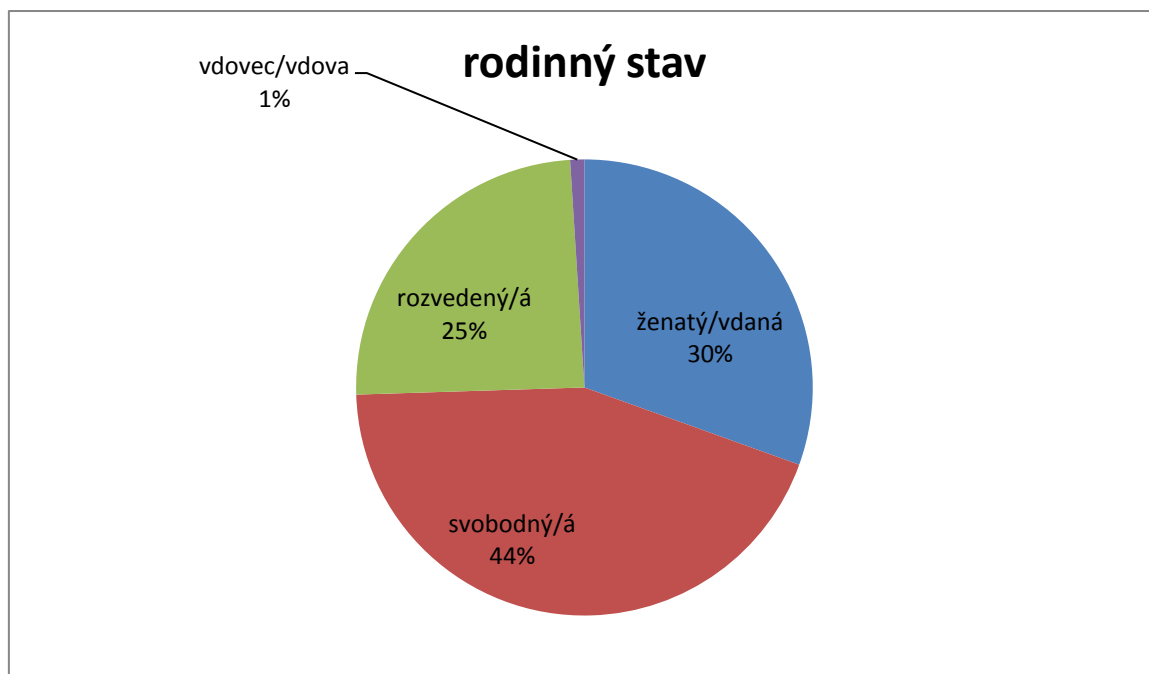
3. Rodinný stav?

a) ženatý/vdaná

b) svobodný/á

c) rozvedený/á

d) vdovec/vdova

Příležitost se zúčastnit mělo a především ochotno vypracovat dotazník bylo 88 *svobodných*, 60 *ženatých* či *vdaných*, 50 *rozvedených* a 2 *ovdovělí* respondenti.

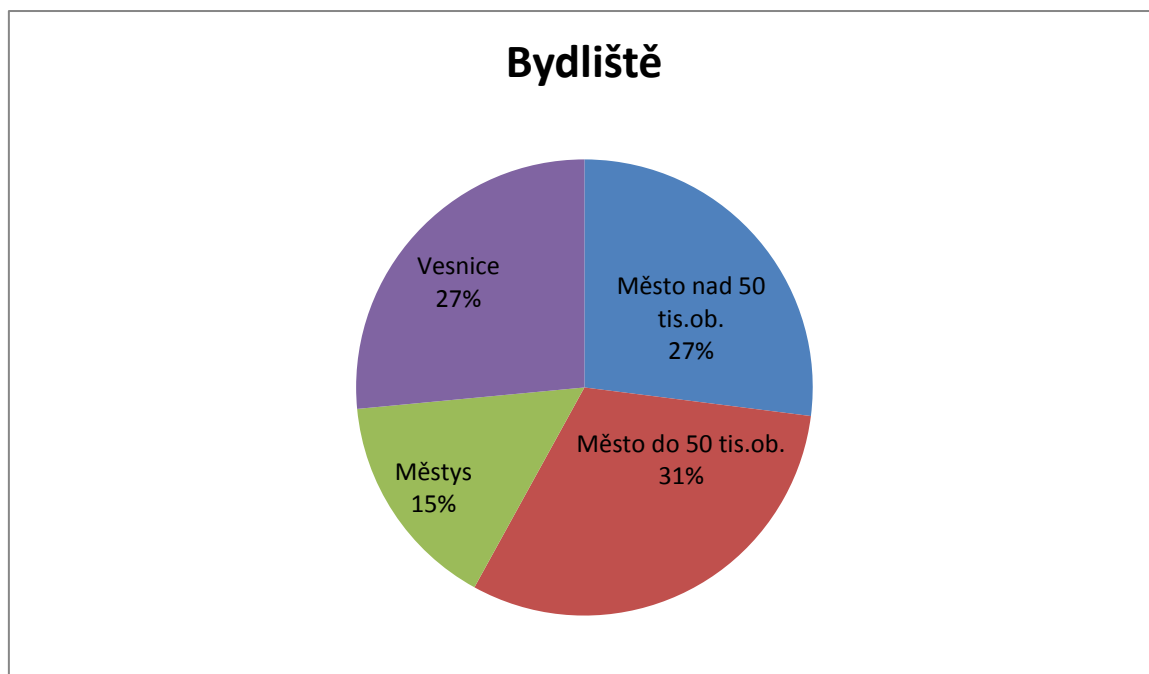
4. Bydliště?

a) město nad 50 tisíc obyvatel

b) město do 50 tisíc obyvatel

c) městys

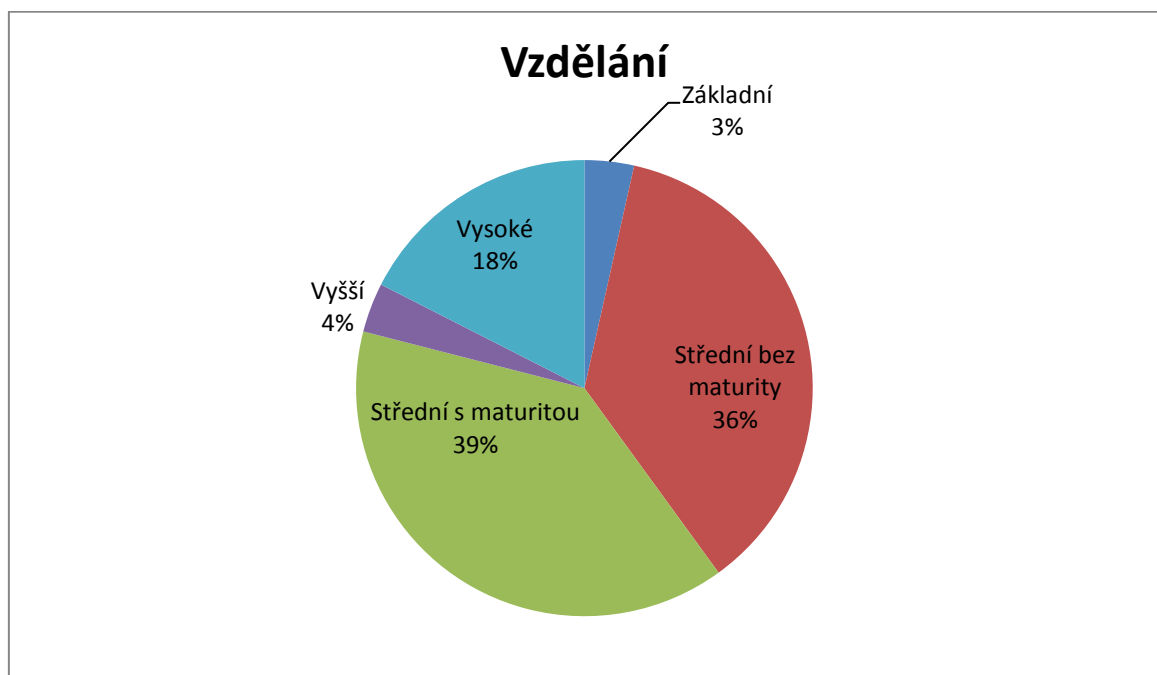
d) vesnice

Dle bydliště byla nejvíce zastoupena *velká města* počtem 62 účastníků, následována 54 z *malých měst* a 54 z *vesnic*, nejméně účastníků bylo z *městysů*.

5. Nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vyšší
- e) vysoké

Pozitivně přistoupilo k žádosti o vyplnění dotazníku 6 jedinců se *základním vzděláním*, 72 vyučených, 78 *středoškoláků s maturitou*, 8 lidí s *vyšším vzděláním*, 36 *vysokoškoláků*.

6. Znáte nějakou neziskovou organizaci?

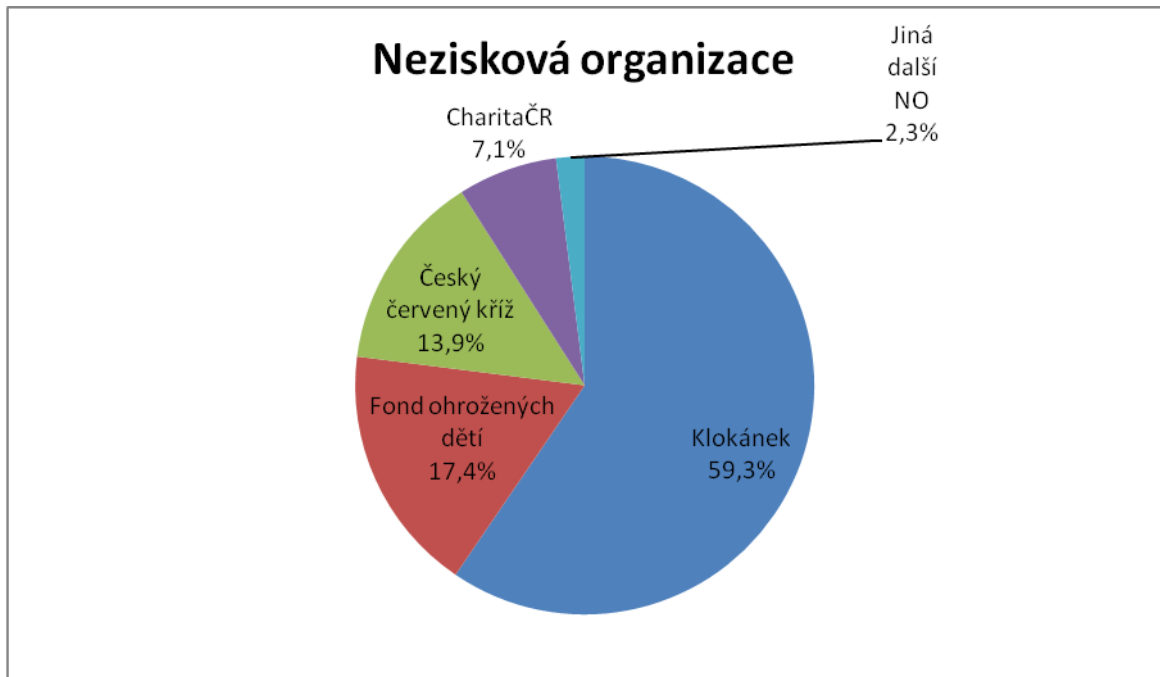
a) ano

b) ne

Celkem 172 respondentů uvedlo, že zná alespoň jednu neziskovou organizaci a 28 uvedlo, že nezná žádnou neziskovou organizaci.

7. Pokud jste dali v předcházející otázce možnost odpovědi ANO, vypište prosím, kterou neziskovou organizaci znáte:

Mezi respondenty byla nejčastěji uvedena NO *Klokánek* a to ve 102 případech, dále *Fond ohrožených dětí* ve 30 případech, *Český červený kříž* ve 24 případech, *Charita ČR* ve 12 případech a ve zbylých 4 byly uvedeny *jiné další NO*.

(Otázku zpracovali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku číslo 6.)

8. Jaká je motivace rodičů umísťovat děti a mládež do neziskové organizace?

- a) nedostatek času
- b) omezené prostředky
- c) rozvoj potomků
- d) přínos ve výchově

42 dotázaných k motivaci rodičů zaškrtnulo *nedostatek času* rodičů na své potomky, 8 si myslí, že důvodem jsou *omezené prostředky* rodičů, 106 dotázaných se domnívá, že motivací je *rozvoj potomků* a podle 44 je to *přínos ve výchově*.

9. Jsou neziskové organizace prospěšné společnosti?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

Z odpovědí 82 dotázaných vyplývá, že NO jsou prospěšné. 52 zaškrtno spíše prospěšné, 14 si myslí, že spíše nejsou prospěšné, 8 odpovědělo vyloženě negativně a 44 nevědělo.

10. Jaký vliv mají neziskové organizace na socializaci dětí a mládeže?

- a) pomáhají v socializaci
- b) nemají vliv na socializaci
- c) nepomáhají socializaci

Na 154 dotazovaných se domnívá, že neziskové organizace *pomáhají v socializaci* dětem i mládeži, 42 dotazovaných uvedlo, že *nemají na socializaci* vliv a 4 dotazovaní odpověděli, že *v socializaci nepomáhají*.

11. Jaký vliv mají neziskové organizace na výchovu a vzdělávání dětí a mládeže?

- a) výrazně pozitivní
- b) pozitivní
- c) negativní
- d) výrazně negativní
- e) žádný

Respondenti odpověděli takto: 94 – *výrazně pozitivní vliv*

80 – *pozitivní vliv*

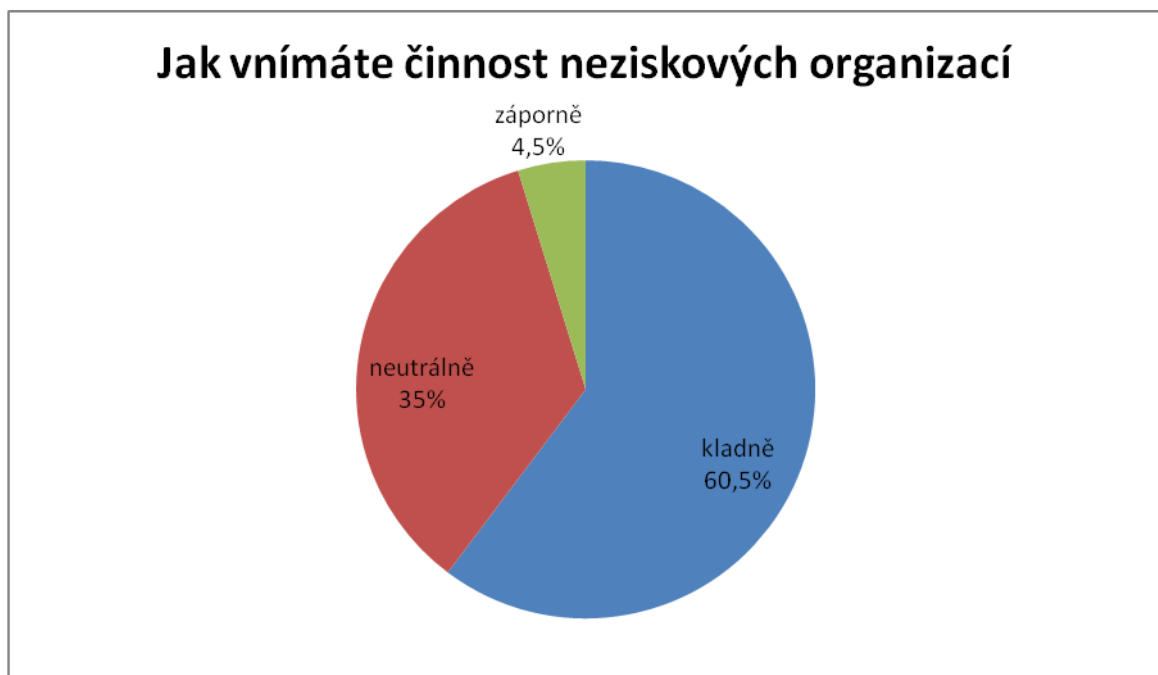
14 – *žádný vliv*

10 – *negativní vliv*

2 – *výrazně negativní vliv*

12. Jak vnímáte činnost neziskových organizací?

- a) kladně
- b) záporně
- c) neutrálně

Kladně hodnotilo činnost neziskových organizací 121 dotazovaných. *Zápornou* možnost zaškrtno 9 a *neutrální* 70 dotázaných.

13. Jaká je motivace k práci v neziskové organizaci?

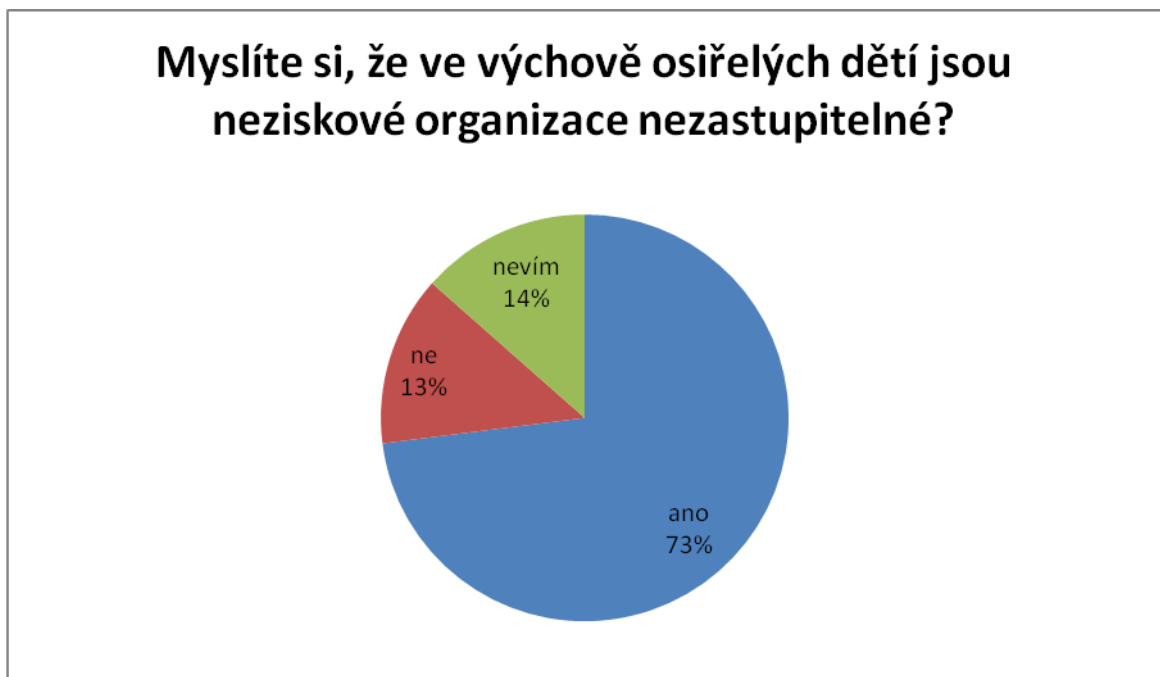
- a) finanční odměna
- b) chtít pomáhat
- c) vlastní realizace
- d) jiná

Finanční odměnu jako motivaci uvedlo jen 6 respondentů, možnost *chtít pomáhat* označilo 103 resp., *vlastní realizaci* uvedlo 86 resp. A *jinou* motivaci 5 resp.

14. Myslíte, že neziskové organizace jsou ve výchově osiřelých dětí nezastupitelné?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Za nezastupitelné uvedlo neziskové organizace ve výchově osiřelých dětí 146 dotázaných, 26 dotázaných uvedlo, že nezastupitelné nejsou a 28 nevědělo.

15. Jsou neziskové organizace ve výchově vhodným doplňkem výchovy rodinné?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

117 resp. Označilo odpověď, že neziskové organizace jsou vhodným doplňkem, výchovy rodinné.

61 resp. Označilo odpověď *ne* a 22 odpověď *nevím*.

16. Jak jsou Neziskové organizace financovány?

- a) příspěvky státu
- b) sponzorskými dary
- c) vlastními příjmy
- d) kombinací všech možností

Z oslovených odpovědělo:

160 jedinců možností *d* – kombinace všech možností,

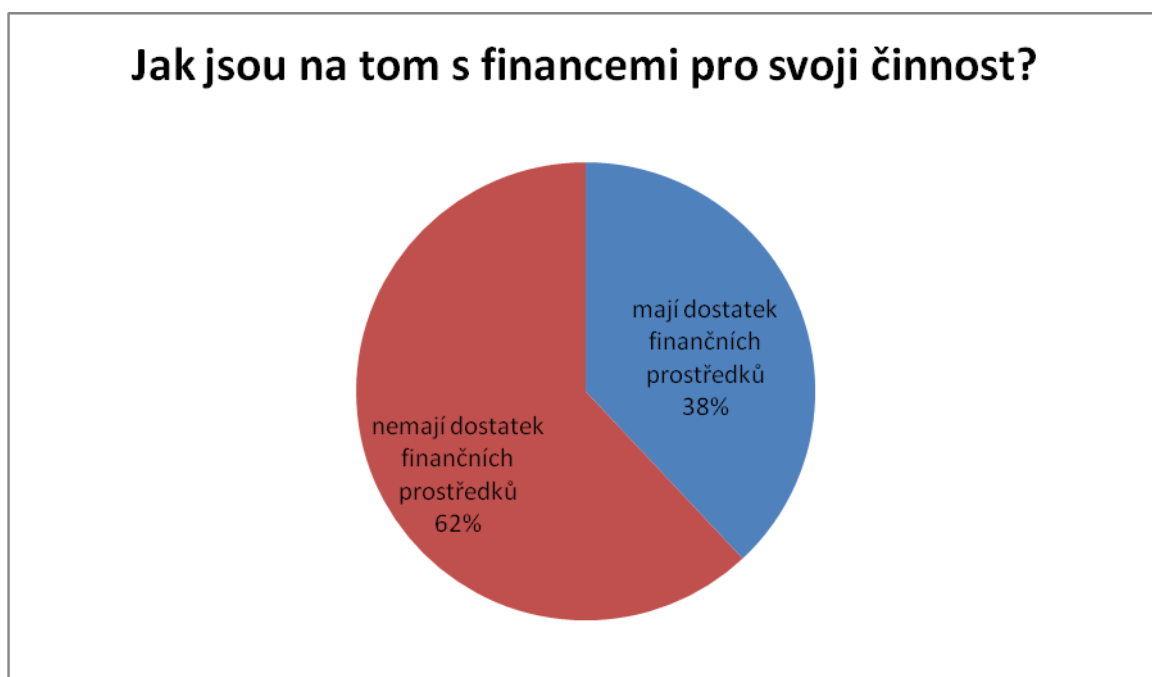
17 jedinců možností *a* – příspěvky státu,

15 jedinců možností *b* – sponzorskými dary,

8 jedinců možností *c* – vlastními příjmy

17. Jak jsou na tom neziskové organizace s financemi pro svoji činnost?

- a) mají dostatek finančních prostředků
- b) nemají dostatek finančních prostředků

Z odevzdaných a vyhodnocených dotazníků vyplývá, že 124 respondentů je přesvědčeno o *nedostatku financí* v neziskovém sektoru na vlastní činnost organizací.

Podle 76 respondentů mají neziskové organizace *dostatek finančních prostředků* na svoji činnost.

5.4 Vyhodnocení výzkumu, ověření platnosti hypotéz

Výzkumem se mi potvrdilo tušení, že obecně jsou podobným výzkumným šetřením více nakloněny ženy než muži. Při rozdávání dotazníků jsem se setkal s větší ochotou žen zúčastnit se mého šetření a od žen se mi také vrátila drtivá většina dotazníků, které obdržely k vyplnění. Naproti tomu muži velký zájem o výzkum neprojevovali a při mé žádosti o vrácení jednotlivých tiskopisů mnohdy nastal problém s jeho dohledáním nebo zůstal v nevyplněné formě.

Z výsledků šetření vyplynula největší účast lidí mladšího středního věku mezi 30 a 45 lety. Ti také vykazovali největší informovanost o neziskovém sektoru, jeho motivech, potřebách a celkové charakteristice činností neziskových organizací. Nejmenší účast byla vykázána u jedinců ve věku nad 60 let. V poměru nabídnutých a vypracovaných tiskopisů byla ovšem účast lidí vyššího věku vysoká.

Dle rodinného stavu byla největším počtem zastoupena populace svobodných jedinců, což vyplynulo z účasti především osob mladšího věku.

Přestože v současné době žijí ve vesnici s přibližným počtem 1700 obyvatel, největší podíl respondentů byl z menšího města do 50 tisíc obyvatel, konkrétně Vyškova a Blanska. Velké město nad 50 tisíc obyvatel bylo zastoupeno Brnem, kde jsem získal stejný počet zúčastněných jako ve vesnicích do 2 tisíc obyvatel. Nejméně byli zastoupeni obyvatelé městysů.

Rozdělení dle vzdělání vypovědělo největší procento účasti respondentů se středním vzděláním s maturitou, nejmenší se vzděláním základním.

Otázku na znalost nějaké neziskové organizace zodpovědělo 172 účastníků (86%) kladně. To svědčí o vcelku vysokém podvědomí společnosti o existenci a činnosti neziskových organizací.

Na žádost o vypsání názvu nějaké NO, která byla určena respondentům, jenž uvedli znalost nějaké neziskové organizace (86%), byl nejčastěji uveden Klokánek (59,3%), následován Fondem ohroženým dětmi (17,4%), Českým červeným křížem (13,9%), Charitou ČR (7,1%). Počet zúčastněných, kteří uvedli jinou NO, byl vyjádřen číslem 4 (2%).

Za hlavní motivaci rodičů umisťovat své potomky do NO byla označena možnost jejich *rozvoje* (53%). Je tedy patrné, že nadpoloviční většina zúčastněných je přesvědčena

o schopnosti NO rozvíjet děti a mládež. Následovali motivy *přínosu ve výchově* (22%) což je pro NO též pozitivní hodnocení. Volba pro možnost *nedostatku času* na potomky zaujala 42 (21%) jedinců a jen 8 (4%) jich za motivaci označilo *omezené prostředky*.

Další otázka potvrdila 134 (67%) spíše či zcela kladnými odpověďmi mínění veřejnosti o prospěšnosti NO. Na 44 (22%) zúčastněných nevědělo, zda jsou či nejsou NO prospěšné a 22 (11%) jich bylo přesvědčeno o neprospěšnosti NO spíše či zcela.

V zaznamenaných odpovědích na desátou otázku v dotazníku se respondenti vyjádřili 144 odpověďmi (77 %) v tvrzení, že NO pomáhají děti a mládež socializovat. 42 respondentů (21%) se domnívá, že NO nemají na socializaci vliv a 4 (2%) uvedli, že nepomáhají socializaci.

O pozitivním vlivu NO na výchovu a vzdělávání byla přesvědčena velká většina zúčastněných (89%). Žádný vliv zaškrtnulo 14 účastníků (7%) a 12 (6%) jich uvedlo negativní vliv.

O motivaci k práci v NO se 103 účastníků (51,5%) vyjádřilo pro možnost *chtít pomáhat*, 86 jich bylo přesvědčeno o možnosti *seberealizace*, 6 účastníků (3%) zvolilo možnost *finanční odměna* a 5 (2,5%) možnost *jiná motivace*.

Otázka jak jsou NO financovány, byla zodpovězena 160 zúčastněnými (80%) tak, že jsou hrazeny kombinací příspěvků státu, sponzorských darů i vlastních příjmů.

Vyhodnocení hypotéz

Stanovená hypotéza č. 1: Neziskové organizace mají své nezastupitelné místo v systému výchovy a vzdělávání osiřelých dětí a mládeže. Hypotéza byla výzkumem potvrzena. 146 respondentů (73%) uvedlo, že NO jsou nezastupitelné ve výchově osiřelých dětí. 26 respondentů (13%) uvedlo, že NO zastupitelné jsou a 28 respondentů (14%) se nechtělo vyjádřit nebo nevědělo jak se vyjádřit.

Stanovená hypotéza č. 2: Neziskové organizace jsou vhodným doplňkem výchovy rodinné. Hypotéza byla potvrzena také, ale oproti mému předpokladu, ne zcela jednoznačně. Možnost *ano* vyplnilo 117 respondentů (58,5%), možnost *ne* 61 respondentů (30,5%) a možnost *nevím* 22 respondentů (11%).

Stanovená hypotéza č. 3: *Neziskové organizace jsou veřejností vnímány vcelku pozitivně.*

Hypotéza byla potvrzena 121 respondenty (60,5%), kteří hodnotili činnosti NO *kladně*. 70 resp. (35%) si nebylo jisto a uvedlo možnost *neutrálně*, a 9 resp. (4,5%) hodnotilo NO a jejich činnost *záporně*.

Stanovená hypotéza č. 4: *Velká část neziskových organizací má existenční potíže* byla 124 respondenty (62%) potvrzena a 76 respondenty (38%) vyvrácena, neboť ti si myslí, že NO mají na svou činnost dostatek finančních prostředků. Celkově byla tedy hypotéza rovněž potvrzena.

Diskuse a doporučení

Při zpracovávání mé bakalářské práce vyšlo najevo několik pozoruhodných poznatků. Tyto poznatky je možno rozvést a podrobit je širší diskusi. Jedná se především o neznalost části populace České republiky o existenci a především rozmanitých činnostech neziskového sektoru. Celkově mi připadá, že aktivity spojené s NO nejsou veřejností dostatečně ohodnoceny a i státní aparát nedoceňuje jejich přínos celé společnosti, potažmo i státu samotnému. Dle mého názoru by mely být NO státem podstatně více podporovány finančně i morálně. Vždyť taková činnost sportovního klubu, která směřuje děti a mládež ke zdravému životnímu stylu, v konečném důsledku šetří státu čas i peníze ve formě nižších nákladů na zdravotní péči, lepší zaměstnanosti občanů a dalších výhod, které z života lidí trávících volný čas sportem plynou.

V mém výzkumném šetření byla za nejdůležitější motivaci pro rodiče k umístování svých potomků nejčastěji označována možnost rozvoje, následována přínosem ve výchově s čímž se bezmezně ztotožňují. Přesto řada rodičů, ať už z jakéhokoliv důvodu své děti do NO neumísťuje, což v dnešní době, kdy rodičům nezbývá na děti mnoho času je pro mě celkem překvapivé. Nezbývá než doporučit tyto činnosti, přesvědčit děti i rodiče o prospěšnosti NO a nabízet aktivní přístup trávení volného času oproti vysedávání u televize či počítače.

Kdo někdy navštěvoval neziskovou organizaci, zřejmě nemůže popřít její významný vliv na socializaci a celkové začleňování do společnosti. Většinou se dítě, dorostenec i dospělý mnohem lépe adaptuje při společném plnění nějakého úkolu, hře nebo poznávání nových skutečností než jakkoliv jinak. Pro děti je to velice přínosné i v dalším profesním životě.

Nezanedbatelný je také jejich vliv na výchovu a vzdělávání. Mnohé NO prohlubují znalosti získané dětmi ve škole či rodině. Některé navíc přidávají vědomosti, které se ve škole ani v rodině děti nedozvědí. V případě SDH je to soubor praktických rad zkušeností, které jsou uplatnitelné v širokém spektru činností. A samotná prospěšná aktivita k ochraně lidí i majetku je pro obec i stát unikátní.

Neocenitelní jsou především dobrovolníci věnující svůj volný čas ve prospěch dětí a mládeže. Osobně obdivuji jejich elán a nadšení věnovat se v osobním volnu dětem a mládeži a to většinou za symbolickou odměnu nebo mnohdy úplně zdarma. Mé doporučení spočívá v daleko větší podpoře těmito lidem. Motivací jsou v dnešní době především finanční ohodnocení, které je na jednu stranu v rozporu s posláním NO, na stranu druhou může být přínosem v podobě získání kvality personálního obsazení vedoucích a trenérů. Pokud k tomu v dohledné době nedojde, může se také stát, že tuto dobrovolnou činnost nebude chtít časem nikdo vykonávat.

Také propagace celého neziskového sektoru je velice slabá. Důvodem je zřejmě jeho nekonzumní zaměření, ve kterém není výsledek práce hodnocen výši výdělku. Přesto a také právě proto je podle mě důležité, aby se do propagace vkládala mnohem větší energie prostřednictvím státní moci, škol a hlavně médií. V dnešní době reklamy a mediální propagace by tato forma upozornění na formu trávení volného času, jakou neziskové organizace nabízejí, měla být daleko více apelovaná a měl by jí být poskytován větší prostor.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na neziskové organizace jako celek. Vyzdvihl jsem činnost sboru dobrovolných hasičů Pustiměř a částečně jsem se věnoval fotbalovému klubu FK Pustiměř. Zajímal jsem se o názor veřejnosti na prospěšnost neziskových organizací, jejich vliv na socializaci, výchovu a vzdělávání dětí a mládeže. Zjišťoval jsem mínění respondentů o nezastupitelnosti neziskových organizací ve výchově osiřelých dětí, motivaci rodičů dětí i pracovníků k účasti na činnosti NO a podvědomí společnosti o způsobech financování vlastních činností NO.

Celkově jsem dospěl ke zjištění, že veřejnost vnímá činnosti neziskových organizací vesměs kladně a většina účastníků výzkumu byla přesvědčena o prospěšnosti neziskového sektoru, stejně jako o jeho pozitivním vlivu na socializaci i výchovu a vzdělávání.

Také nezastupitelnost ve výchově osiřelých dětí byla u NO vyhodnocena jako opodstatněné tvrzení. Podle výsledku mého šetření se dá tvrdit, že neziskové organizace jsou vhodným doplňkem výchovy rodinné a jsou schopny ji přiměřeně akcentovat.

Z výsledků teoretické části se dá hodnotit činnost neziskového sektoru jako velice vhodná náplň volného času dětí i mládeže k získání potřebných zvyků a návyků. Organizovaný volný čas má také důležitý preventivní charakter patologického jednání a chování. Lze bez rozpaků tvrdit, že dobře využitý čas mezi povinnostmi je neméně důležitý pro rozvoj osobnosti, jako zmiňované školní a domácí povinnosti. Zjednodušeně řečeno se dá použít přirovnání: co se člověk v dětství naučí, ve stáří jako když najde. O správných návycích a zájmech se to může říci dvojnásobně. Moje bádání po informacích o neziskovém sektoru mě utvrdilo v názoru na tyto organizace, že jsou pro mě jako pro rodiče dvou dětí velice zajímavou možností, jak svým potomkům dopřát další možnosti přípravy na život a dobrou volbou pro naplnění jejich volného času v době, kdy se jim s manželkou nemůžeme plně věnovat. Já tedy hodnotím jejich činnost velice pozitivně a mohu je doporučit každému, kdo má zájem o rozvoj svých dětí. Jakýkoliv kroužek, sportovní klub nebo jiná aktivita, přinášející mládeži a dětem potěšení z dobře stráveného času je nenahraditelná a ve spojení prospěšnosti společnosti velmi přínosná.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., Pedagogické ovlivňování volného času, Portál Praha, 2011, 240 s., ISBN 978-80-262-0030-7
- [2] HELUS, Z., Sociální psychologie pro pedagogy, 1. vydání, Grada Praha, 2007, 280 s., ISBN 978-80-247-1168-3
- [3] KRAUS, B., Základy sociální pedagogiky, 1. vydání, Portál Praha, 2008, 216 s., ISBN 978-80-7367-383-3
- [4] KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., Člověk-prostředí-výchova, Paido Brno, 2001, 199 s., ISBN 80-7315-004-2
- [5] MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., Mládež a delikvence, Portál Praha, 2003, 340 s., ISBN 80-7178-226-2
- [6] NĚMEC, J., a kolektiv, Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času, pro doplňující pedagogické studium, Paido Brno, 2002, 119 s., ISBN 80-7315-012-3
- [7] PÁVKOVÁ, J. a kolektiv, Pedagogika volného času, Portál Praha, 2002, 221 s., ISBN 80-7178-711-3
- [8] REKTOŘÍK, J. a kolektiv, Organizace neziskového sektoru: Základy ekonomiky, teorie a řízení. 3. vydání, Praha, EKOPRESS, s.r.o., 2010, 188 s., ISBN 978-80-86929-54-5
- [9] SPOUSTA, V., aj., Kapitoly z pedagogiky volného času, MU Brno, 1996, 37 s., ISBN 80-210-1274-9
- [10] JÚVA, V. Úvod do pedagogiky, Paido Brno, 1999, 110 s., ISBN 80-859-317-88

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] VARVAŘOVSKÁ, P. Postavení neziskové organizace: Časopis ZSFJU, Praha, 2008, ISSN 1804-7122, www.casopis-zsfju.zsf.jcu.cz
- [2] MSMT, Střediska volného času [online], 2013, www.msmt.cz
- [3] SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i., Centrum pro výzkum veřejného [online], 2013, www.cvvm.soc.cas.cz

OSTATNÍ ZDROJE

- [1] Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.
- [2] Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů č. 250/2000 Sb.
- [3] Zákon o krajích č.129/2000Sb.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

NO Nezisková organizace.

SDH Sbor dobrovolných hasičů.

FK Fotbalový klub.

Resp. Respondent

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vyplněno 200 respondenty rozlišného spektra obyvatel Jihomoravského kraje.

Empirický výzkum sociálně-pedagogických aspektů činností neziskových organizací sdružujících děti a mládež.

1. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Věková kategorie

- a) 18-29
- b) 30-45
- c) 46-59
- d) 60 a více

3. Rodinný stav

- a) ženatý/vdaná
- b) svobodný/á
- c) rozvedený/á
- d) vdovec/vdova

4. Bydliště

- a) město nad 50 tisíc obyvatel
- b) město do 50 tisíc obyvatel
- c) městys
- d) vesnice

5. Vzdělání

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vyšší
- e) vysoké

6. Znáte nějakou neziskovou organizaci?

- a) ano
- b) ne

7. Pokud ano, jakou?(vypište prosím)

8. Jaká je motivace rodičů umísťovat děti a mládež do neziskové organizace?

- a) nedostatek času
- b) omezené prostředky
- c) rozvoj potomků
- d) přínos ve výchově

9. Jsou neziskové organizace prospěšné?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne
- e) nevím

10. Jaký vliv mají neziskové organizace na socializaci dětí a mládeže?

- a) pomáhají v socializaci
- b) nemají vliv na socializaci
- c) nepomáhají v socializaci

11. Jaký vliv mají neziskové organizace na výchovu a vzdělávání dětí a mládeže?

- a) výrazně pozitivní
- b) pozitivní
- c) negativní
- d) výrazně negativní
- e) žádný

12. Jak vnímáte činnost neziskových organizací?

- a) kladně
- b) záporně
- c) neutrálně

13. Jaká je motivace k práci v neziskové organizaci?

- a) finanční odměna
- b) chtít pomáhat
- c) vlastní realizace
- d) jiná

14. Myslíte si, že ve výchově osiřelých dětí jsou neziskové organizace nezastupitelné?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

15. Jsou neziskové organizace ve výchově vhodným doplňkem výchovy rodinné?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16. Jak jsou neziskové organizace financovány?

- a) příspěvky státu
- b) sponzorskými dary
- c) vlastními příjmy
- d) kombinací všech možností

17. Jak jsou na tom neziskové organizace s financemi pro svoji činnost?

- a) mají dostatek finančních prostředků
- b) nemají dostatek finančních prostředků

Výzkumné šetření probíhalo v období od 24.2. – 14.3.2014 a následně vyhodnoceno mojí osobou.

